

Juryrapport NSV-dissertatieprijs 2011

Uitgesproken op 17 november 2011 door de voorzitter van de jury, prof. dr. Jacques Tacq

DE NEDERLANDSE SOCIOLOGISCHE VERENIGING NSV bekroont eenmaal per twee jaar de beste sociologische dissertatie die in de twee voorafgaande jaren aan een Nederlandse universiteit is verdedigd. Daartoe nodigt zij elk van de opleidingen Sociologie uit, de haars inziens beste dissertatie voor te dragen, verdedigd aan de eigen universiteit. Voor de jaren 2009 en 2010 zijn de volgende zeven dissertaties voorgedragen:

Maarten Buis, *Inequality of Educational Outcome and Inequality of educational opportunity in the Netherlands*, verdedigd aan de Vrije Universiteit Amsterdam;

Blanca Garcés-Mascareñas, *Markets, citizenship and rights. State regulation of labour migration in Malaysia and Spain*, verdedigd aan de Universiteit van Amsterdam;

Erik van Ingen, *Let's come together and unite. Studies of changing character of voluntary association participation*, verdedigd aan de Universiteit van Tilburg;

Michael Mäs, *The diversity puzzle. Explaining clustering and polarization of opinions*, verdedigd aan de Rijksuniversiteit Groningen;

Gerald Mollenhorst, *Networks in contexts. How meeting opportunities affect personal relationships*, verdedigd aan de Universiteit Utrecht;

Jochem Tolsma, *Ethnic hostility among ethnic majority and minority groups in the Netherlands*, verdedigd aan de Radboud Universiteit Nijmegen; en

Jeroen van der Waal, *Unraveling the global city debate. Economic inequality and ethnocentrism in contemporary Dutch cities*, verdedigd aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Op verzoek van de NSV heeft een jury bestaande uit prof. dr. Ruut Veenhoven (emeritus Erasmus Universiteit Rotterdam), prof. dr. Gerhard Nijhof (emeritus Universiteit van

Amsterdam) en mijzelf, professor dr. Jacques Tacq (emeritus Katholieke Universiteit Leuven), zich over de zeven dissertaties gebogen. De jury was vrij in haar keuze van criteria voor de beste dissertatie. In een multiparadigmatische discipline zijn daaraan risico's verbonden. Professor Nijhof heeft zich in tweede instantie uit de beraadslagingen teruggetrokken. De jury heeft na rijp beraad besloten dat twee dissertaties *ex aequo* de prijs van beste dissertatie in 2009 en 2010 verdienen.

BLANCA GARCÉS-MASCAREÑAS' boek *Markets, citizenship and rights* bestudeert de arbeidsmigratie in Maleisië en Spanje. Uitgangspunt is volgens de promovenda dat de Maleisische overheid een politiek van grote aantallen en weinig rechten voert, Spanje daarentegen een zeer restrictief intredebeleid. In Maleisië was dit vooral een streven naar economische groei, gebruik makend van goedkope arbeidskracht. In Spanje speelden meerdere factoren tegelijk: de eisen van de EU om de grenzen te sluiten, de hoge werkloosheid, en de tergend trage procedures van het immigratiebeleid.

Maar hieruit concluderen dat het ene land een open beleid en het andere een restrictief beleid voert, is al te oppervlakkig. Want er is een groot verschil tussen het beleid op papier en in de praktijk. Immers, ook in Spanje bleven de immigranten komen. Zij stroomden illegaal binnen, werkten er, bleven er en hoopten op regularisatie. Eens geregulariseerd konden zij bogen op een permanent verblijf op legale wijze, zodat in Spanje in de long run een situatie ontstond van “grote aantallen en veel rechten”, zeker wanneer Spanje in 2005 haar beleid minder restrictief maakte als correctie op de illegaliteit uit de periode daarvoor.

De schrijfster besluit dat er sprake is van een dubbel dilemma (= trilemma). Enerzijds willen de markten open grenzen, maar vraagt het staatsburgerschap de sluiting van de grenzen. En anderzijds vraagt het exclusieve karakter van het staatsburgerschap een gesloten lidmaatschap, maar wordt het vermogen van de staat om vreemdelingen uit te sluiten ondermijnd door de burgerrechten en mensenrechten.

De vraag is dan hoe Maleisië en Spanje omgaan met dit trilemma. Denken in termen van een restrictief of open beleid is volgens Mevrouw Garcès teveel een “pensée d’État”. De markten en vele andere actoren, zoals niet in het minst de immigranten zelf, hebben hierin beslist.

Het is ook een illusie te denken dat immigratie een puur economische zaak is. De staat, de werkgevers, de vakbonden, de immigranten zelf, de illegaliteit, de rechten, de regularisaties en vele andere factoren hebben – zowel in het verleden als in het heden – gezorgd voor een soms on-ontwarbaar kluwen.

Ook de gedachte van permanente migratie in liberale democratieën en illegale migratie in niet-liberale democratieën is te simpel. Europa zou dan een voorbeeld zijn van het eerste, Azië en de Golf-staten van het laatste. Schrijfster nuanceert deze generaliseerbaarheid voor de Verenigde Staten (dat geen regularisatie-programma's kent zoals Spanje) en voor Taiwan en Singapore (waar de migratiecontrole wel succesvol was).

Het werk van Blanca Garces is interdisciplinair. Naar de mening van de jury zijn de casussen Maleisië en Spanje zeer goed gekozen. Vele bronnen worden aangewend, waaronder veldwerk in Spanje en Maleisië. Er loopt een mooie geïntegreerde rode draad doorheen dit werk. Het intellectueel niveau van de denkpatronen is van een hoog gehalte, met zeer veel nuances. Het werk is bijzonder goed geschreven, met literaire kwaliteiten. Met een grote taalrijkdom voert Garces de lezer mee in een meeslepend verhaal, dat een hoog intellectueel niveau heeft en toch aandoet als een page-turner, zeer boeiend geschreven.

JEROEN DE WAALS BOEK *UNRAVELLING THE GLOBAL CITY DEBATE* gaat in op de lopende discussie over de ontwikkeling naar 'Global Cities'. In dat verband worden op basis van onderzoek in 22 grootstedelijke gebieden in Nederland in de periode 1995-2009 zeven vragen beantwoord

(1) Werd de economische basis van steden gelijk aan die van *global cities*? Dit blijkt niet het geval. Nederlandse steden zijn in dit opzicht eerder minder op Amsterdam gaan lijken dan meer.

(2) Werd de-industrialisering en de clustering van geavanceerde producentendiensten veroorzaakt door internationale outsourcing naar lage lonen landen? Dit blijkt slechts deels het geval.

(3) Wat was de invloed van de clustering van geavanceerde productiediensten op de werkeloosheid van laaggeschoolde stedelingen? Dit effect is negatief: het verlies aan banen voor laaggeschoolden door de-industrialisering in steden waar deze clustering sterk plaatsvindt

(Amersfoort, Amsterdam, Utrecht) wordt gecompenseerd door nieuwe werkgelegenheid in dienstverlening.

(4) Kan de nieuwe immigratie naar steden in de geavanceerde economieën worden verklaard door directe buitenlandse investeringen? Er blijkt inderdaad een samenhang tussen investeringstromen en migratiestromen.

(5) Leidde de clustering van geavanceerde producentendiensten tot een instroom van arbeidsmigranten vanuit nieuwe industrielanden? Een dergelijk *pull*-effect blijkt zich niet voor te doen

(6) Wat was de invloed van immigratie op de lonen en werkgelegenheid van laaggeschoolde stedelingen? Er blijkt sprake van verdringing in de minst post-industriële steden. In de meest post-industriële steden wordt een hoge instroom van migranten geabsorbeerd op de arbeidsmarkt vanwege de grote groei in banen voor laaggeschoolden.

(7) Werd het etnocentrisme van laaggeschoolde stedelingen veroorzaakt door economische competitie? Dit blijkt niet het geval te zijn.

De auteur besluit dat de standaard onderzoekspraktijk om economische mondialisering voor alles en nog wat verantwoordelijk te stellen uiterst problematisch is. Het *global city* debat heeft op die manier de stedelijke arbeidsmarkten aan het zicht onttrokken, eerder dan deze inzichtelijk te maken. Naar mening van de jury biedt dit proefschrift een originele bijdrage aan een lang lopend academisch debat en blinkt het uit in de combinatie van theorie en empirie. Het proefschrift geeft heldere antwoorden op maatschappelijk relevante vragen.

DE JURY IS VERHEUGD, deze twee dissertaties, verschillend van aard maar gelijk in hun hoge kwaliteit, namens de Nederlandse Sociologische Vereniging te kunnen bekronen. Ik verzoek nu Blanca Garcés-Mascareñas en Jeroen van der Waal hun prijs in ontvangst te komen nemen.
